

τῆς Κοσμογραφίας τοῦ πινυ

Πρὸς ὅλοις τῇ μεγάλῃ καρδίᾳ δωρήμασιν εἰς
τὴν συστάσαν Μονὴν καὶ πρὸς τῇ βιβλιοθήκῃ,
τῷ νοσοκομείῳ, τῷ γηροκομείῳ, τῷ σανδαλίῳ
(=λέμβῳ), τῷ λουτρῶνι, τῷ ὑδραγωγείῳ καὶ
τῇ κρήνῃ καὶ τῇ κινστήρῃ, πολλοῖς ἰδρῶσιν
εὐρεθέντος τοῦ ὕδατος ὑπογείῳ ὀρυγῇ καὶ
δαπάνῃ πολλῶν νομισμάτων, καὶ τῇ περισκέψει
αὐτῆς ἐγχορηγίῳ ὀρόφῳ καὶ κεραμίσι διὰ τὴν
τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ρυπασμάτων ἀντίφραξιν,
ὑδραγωγῶν μάλιστα φροντισθέντος εἰς περι-
ποίησιν τῆς κινστήρης καὶ τῶν σωληναρίων
τῶν διαπορθμευόντων πρὸς ταύτην τὸ καταρ-
ρεῖ δωρ καὶ διανυέστατον καὶ πότιμον
(=σοὺ γιολιδζι, τῆς σήμερον) διὰ τὰς λεπτο-
μερείας τῶν ὁποίων δὲν ἔχει τις τί πρῶτον, τί
ὑστερον ἵνα θαυμάσῃ τοῦ χορηγοῦ καὶ συντε-
λεστοῦ τὴν πρόνοιαν. Χαίρων ὁ χορηγὸς λέγει
ὅτι ἔνεκα τῆς φυσικῆς καλλονῆς τοῦ μέρους
ἢ μονῆ πολλοὺς πρὸς αὐτὴν μετελκύσει. Δὲν
δύναμαι ἵνα μὴ παραθέσω τὸ μέρος τοῦτο πρὸς
τὸν ἀναγνώστην, καίτοι ἐξέρχομαι τοῦ κυρίου
ὑμῶν μου «ὁ τόπος γὰρ αὐτῆς εἰ καὶ πρὶν
ὄψεω καὶ σκορπίων ἐτυγχανε καταγῶγιον,
ἀλλ' ὁ ποταμὸς, ἡ Αἴνος, ἡ θάλασσα, οἱ ῥωγ-
μίνες ταύτης, οἱ νήνεμοι, ἡ τῆς ἀειθαλοῦς
πόας κτηνοτρόφος νομὴ καὶ ἱππόβοτος, τὸ τῆς
καθέδρας λοφόν καὶ ἐλευθέριον ἐπανάστημα,
ἢ ἡ εὐκρασία ἀέρος τοῦ χύματος καὶ εὐε-
κτικὴ ἰσχυαῖς αὔραις, οἱ ἀεῖζοι περὶ τὰ χεῖλη
τοῦ ποταμοῦ δόνακες ταύταις ὑποσυρλίζοντες
ἐμμουσον, ἡ ἄπλετος πεδιάς καὶ εὐπρεπὴς ἀ-
ποψίς, θέρους ὥρα φημί, ἀσταχῶν ἀνθει
καὶ ταῖς ἀνθέρεϊν αὐτῶν ἐπιβρίθουσα πολλὴν
τοῖς ὀρῶσιν εὐφροσύνην ἐπιβραβεύουσιν, ὥ-
τι δὲ πτόρθων ἄγχιστα τῆς μονῆς ἐσμός
ναφύεται καὶ τοῖς δε περιπλέκονται βότρυες,
δωρ δὲ βλυσταίνει τὸ εἰσιδέστατον καὶ ψυ-
ρότατον ἀτεχνῶς τῶν διψόντων ἐπευφραῖνον
ὡς φάρυγγας . . . Ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ τοι-
αῦτα τὴν πεντάδα τῶν αἰσθήσεων καθηδύνοντα
ἀντὼς εἰς θέαν τῆς μονῆς παρελκύουσιν . . .».

Τὸ ἴδιον τοπογραφικὸν μέρος ἔχει ὡς:

«Αὐτὸ τὸ Νεόκαστρον σὺν τοῖς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς
διακειμένοις παροίκις τε καὶ οἰκήμασι δεσποτικῶς
καὶ ἀλλοίοις σὺν τῷ δικαίῳ τῶν γινόμενων κατ' ἔτος
ἐν αὐτῷ πανηγύρεω καὶ τῇ ἀλειῇ τῶν ποταμῶν τῆς
τε Σαμάριας καὶ τῆς Μαρτίτζης πρὸς εὐπορίαν
ἰχθύων· ἔτι τοῦ Κανικλείου τὸ προάστειον, τὸ
Λυκοχώριον τε καὶ τοῦ Δράχου, τὴν Βανιάνους
τὸ ἀκρωτήριον· τὰ προάστεια τὴν Συκέαν τὸ χωρίον
καὶ τὸ προκείμενον προάστειον ἐκ βασιλικῆς προστά-
ξεως συναριθμηθῆναι τοῖς δικαίοις τοῦ Νεοκαστροῦ
μετὰ τὴν τελευταίαν ἀπ' ἐντεῦθεν τοῦ κατὰ χοῦσιν
ἔχοντος οὐτὸ τὴν σήμερον τοῦ Ἀσπειώτου, ὃ καὶ τοῦ
Τριφυλλίου ἐπονομάζεται· βούλομαι δὲ καὶ αὐτὸ
μετατεθῆναι πλησίον τῆς μονῆς, ἐνθα καὶ τὸ Λυκο-
χώριον καὶ τοῦ Δράχου ἡδράσαμεν . . . ἔτι
πάντα τὰ ἐντὸς τῆς Αἴνου καὶ ἐκτὸς δεσποτικῶς δια-
φέροντά μοι ἀκίνητα γενέσθαι βούλομαι, τὸ Νεο-
χώριον προάστειον, ἡ Κούριαντες προάστειον, τοῦ
Χοιροκαστροῦ προάστειον, ἡ Βατζινέα χωρίον,
τοῦ Χουσερῆς χωρίον, τοῦ Σινάλη προάστειον,
τὸ προκείμενον ὁ Βησὺς προάστειον, ὁ Σωτήρ τῶν
Βαζίων προάστειον ὁ ἄγιος Νικόλαος, τὰ
ἐστρατεμένα· ὁ δὲ χωρία τοῦ τε Δελιανοῦ καὶ ἡ
Δραχάνα· καὶ τὸν ὁ Ἀλῆς, σὺν τῷ χωρίῳ
τοῦ Τσεχόβα, προάστειον ἡ Συκάρτζι, χωρίον ἡ
Βορσάνα, προάστειον ἡ Νεβοσέλους, προάστειον
ἡ Δελιανὸς, προάστειον ἡ Τζάμπη, προά-
στειον ἡ Βανιάνους, χωρίον ἡ Σόφους, εἰ οὐ
πρατῇ ἐν τῇ ζωῇ μου, τὸ Ἐμπόριον ἡ Σαγου-
δάους μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ προκαθημένων παροίκων τε
καὶ ἐνοίκων, τῶν πλοίων τε . . . Μετὰ δὲ τὴν
παρέλευσιν τοῦ Κασταμονίτου, τὸ προάστειον τοῦ Γα-
λάτου, χωρίον τοῦ Τσεριτίου· μετὰ δὲ τὴν παρέλευ-
σιν τοῦ πικέρνου Κωνσταντίνου, χωρίον τοῦ Ραδα-
βοῦντος· μετὰ δὲ παρέλευσιν τοῦ Ρωμανίτου Νικήτα,
τὸ χωρίον τὴν Κερκίζον· μετὰ δὲ παρέλευσιν τοῦ
Κωνσταντίνου τοῦ ἀναθρεπτοῦ μου, εἰ ἅπαις οὗτος
τελευτήσῃ καὶ τὸ χωρίον τοῦ Χατηρζίου . . .
ἔτι δὲ προσκυροῦμεν . . . χωρίον τὴν Κελοσέρας,
τὸν ἐξ ἀγορᾶς περιελθόντα μοι ἀγρὸν τοῦ Τζιτζη καὶ
τὰ διαφέροντά μοι ἐν ΤΡΑΪ'ΑΝΟΥΠΟΛΕΙ τόπια
τὰ μὴ τῷ γραμματικῷ μου Μιχαὴλ δοθέντα· ἔτι δὲ
τὰ διὰ χρυσοβούλου λόγου τοῦ αὐοιδίμου αὐθέντου
καὶ πατρός μου ἐπιβραβευθέντα μοι πλοῖα δώ-
δεκx . . . προσκυροῦμεν τῇ μονῇ ὅσα περ τῆς
Τραχίνουπόλεως ἡμῖν διαφέρουσιν ἐξωθεν τόπια . . .
Εὐχομαι τῷ . . . Θεῷ παραταθῆναι τὸ ἐπίλοιπον τῆς

ἡμετέρας ζωῆς εἰς ἀποπλήρωσιν ἀσφαλεστέραν τῶν διατεταγμένων καὶ εἰς ἀνέγερσιν τῶν ἐν τῇ Αἴνῳ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ τῶν προνοητῶν ἀμελείᾳ συμπτωθέντων ἡδῆ καὶ ἀμαυρωθέντων οἰκημάτων τε καὶ ἐπέργων τόπων

§ 24. Λεπτομερείας τοιαύτης φύσεως τοπογραφικὰς, ἐξ ὧν δυνατόν. ἵνα σχηματισθῇ κάλλιστα χάριτος λεπτομεροῦς ἐπιτελείου ἀπαντῶμεν συγχὰς ἐν τυπικοῖς μεγάλων βασιλικῶν μονῶν, ἐν εὐεργετηρίοις χρυσοβούλλοις ἢ ἄλλοις τοιούτοις γράμμασι π. χ. ἐν χρυσοβούλλῳ ὑπὲρ βασιλικῆς μονῆς τῶν Λέμβων παρὰ τὴν Σμύρνην(1) ἀναγινώσκομεν: ἐν μετόχιον ὁ ἁγίος Γεώργιος ὁ Ἐξωκάστρετης, ὡσαύτως (ἐκτίσατο ἢ Μονή) τὸ ἐν Λαγκάδι τοῦ κατὰ τὴν Σμύρνην θαλατταίου κόλπου τόπων, τὴν ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ Κανδζουριῶνος ἐλαιοφυτεῖαν., τὸ προάστειον τὴν Βάρην. Ἐν ἄλλῳ ἐγγράφῳ ἀφορῶντι εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τῆς Θεομήτορος τῶν Λέμβων εὐρίσκομεν κατὰ τὴν γλῶσσαν ἢ κατὰ σειρὰν ἑὼν δεξιά τὰ διὰ τὴν καὶ τοῦ χωρίου Μανταίνας, ἀριστερὰ τὰ διὰ τὸν μετὰ τοῦ οὐρανοῦ τοῦ ἐκχωρίως λεγομένου Χασκαγῆ... χωρίον Κουκούλη εἰς τὸ Λαγκαρνικόν, ἧς πλησίον καὶ καταλύματα τοῦ προαστείου Ἀριστίνου... χωρίον τὴν Δροῦν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἄλλ' ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τῶν τύπων καὶ τῶν χωρίων βλέπομεν ἐπιβαλλόμενα τὰ ὀνόματα ἁγίων, μαρτύρων, ὧν ναοὶ ἢ ναῖδια, παρεκλήσια, ἢ ἐξωκλήσια ἢ ἐρημοκλήσια διασώζονται ἢ διεσώζοντο. Ἐν τῷ Αἵμῳ, ἐν ταῖς παραλλήλαις τοῦ Αἰγαίου ταῖς πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ ταῖς πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐν ταῖς νήσοις, ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ, ἐν αὐτῇ τῇ ΚΠόλει ἔχομεν μαρτύρια

ὅσα πλεῖστα καὶ ἀρχαιότατα, μάλιστα καὶ χῶραι τινὲς ἢ πόλεις ἢ κῶμαι καὶ εἰς ἐπισκόπου τιμὴν ὑψοῦντο π.χ. ἔχομεν ἱγ' ἐπισκοπὴν ὑπὸ τὸν Καισαρείας, τὴν τοῦ ἁγίου Προκοπίου, ὑπὸ τὸν Κελεδζινῆς - Ταρῶν τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Ἐλισσαίου κ.λπ.(1). Ὁ δὲ περιεργὸν ἄλλ' ἅμα καὶ χρήσιμον διὰ τὴν διαλεύκανσιν τοπογραφικῶν ἀποριῶν εἶναι διὰ ταῖς ὀνομασίαις ταύταις πρόκειται συνδεδεμένα καὶ τὰ ὀνόματα τὰ τέως τῶν παλαιῶν τοποθεσιῶν, ἐν αἷς προσηρτήθησαν ἐπικρατήσαντα τὰ χριστιανικὰ π.χ. ἐν αὐτῇ τῇ ΚΠόλει ἔχομεν Θεοτοί ἐν τοῖς Ὀνωράτου, ἐν τοῖς Χαλκοπρατεῖσις, τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἐν τοῖς Δαρείου κ.λ. δι' αὐτὸν μετὰ τὸν βουλόμενος τὰ γνωστὰ ἔργα τῶν γνωστῶν τυπογράφων τῆς βασιλίδος.

Ἐπὶ τοιούτων θεμάτων τοπωνυμικῶν ὑπάρχει ὡς ἐκ τῆς Bgz: Z: τοῦ 1914 τυπωθέντος πρόσλημῶν εὐρίσκω (σ. 492) Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς διαλεύκανσιν, ἐξέτασιν καὶ ἀλλαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὀνομάτων, ἧς προστάται ἀνὴρ ἐνδοξοῦμενος ἁριστὸς καθηγητὴς ὁ κ. Ν. Πολίτης.

Ὅτι δὲ ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι χρησιμωτάτη καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν ἀκόμη καὶ εἰς τὰς βοηθητικὰς αὐτῇ ἐπιστήμας οὐδενὶ ἄγνωστον, ἀπὸ ἐτῶν δὲ ὁμολογεῖται καὶ συνιστάται ἰδὲ τῶν ἀλλοδαπῶν λογίων καὶ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Σ. Λάμπρου ἰδιαιτέρως, ὅστις καὶ οὐκ ὀλίγας συμβολὰς παρέσχεν, ὡς καὶ ἄλλοι τῶν ἡμετέρων λογίων, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν ἀναφέρω, διότι καὶ ὁ τόπος αὐτὸς λειδορεῖ με. Συλλογὴ τοπωνυμῶν κατ' ἐπαρχίας εἶναι ὠφελιμώταται, ἀλλ' ἀπαιτεῖ κίνησιν καὶ ὑπομονὴν, ἀποτελέσει δὲ σὺν τοῖς ἐκδιδομένοις ἐν νέον *Corpus*, ἢ νέον *Θησαυρὸν* ἀξιολογώτατον παράλληλον

(1) Mikl.-Muller, Acta et Dipl. IV, 3, 7, 9, 17. κ. ἑ. Ὅρα ἐν Migne, Lat. Patrol. τ. 215 σ. 1560 Ἐπιστολὴ Ἰννοκεντίου Γ' τοῦ 1208 πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Γεράρδον, ἀριθμεῖ τοῖς μωναστήρια, ναοὺς τῆς Ἀττικῆς.

(1) (Λιμὴν) τῶν Ἀγίων Σαράντζι ἐναντι τῆς Κεφκύρας.

Σαμακρίτζι ἐπὶ τῆς Πίνδου (ἐπαρχ: Γρεβενῶν) San (ta) Marina, ἁγία Μαρίνη.